

Referanser: KR 28/20, KR 06/22

Arkivsak: 22/00274-12

Saksdokumenter:

KM 74.1/22 Høringsoppsummering på trosopplæringsutvalgets rapport Helhet, integrering og sammenheng i kirkelig undervisning og læring

Veien videre for "Plan for trosopplæring" i Den norske kirke

Sammendrag

I sin rapport levert 1. jan 2022 kom trosopplæringsutvalget med en rekke anbefalinger for arbeidet med trosopplæring i Den norske kirke framover. 32 av anbefalingene ble i KR 06/22 sendt på høring med frist 1. juni 2022.

Det videre arbeidet med saken foreslås delt i to, slik mandatet for trosopplæringsutvalget var todelt, og slik vedtak om plan for trosopplæring og organiseringen av trosopplæringen var to ulike Kirkemøtesaker i henholdsvis 2009 og 2008. Plan for trosopplæring planlegges til Kirkemøtet i april 2024. Organiseringen av trosopplæringen, inkludert arbeid med stillingsstørrelser og med tilskudd, planlegges sett i sammenheng med Kirkerådets arbeid med tilskuddsforvaltning i Den norske kirke, og med kirkelig organisering.

Mange av utvalgets anbefalinger knyttet til Plan for trosopplæring får stor støtte i høringen. Noen få anbefalinger bør av ulike grunner avklares med Kirkerådet før de jobbes videre inn i et utkast til plan som legges fram for Kirkerådet i februar 2023. I denne saken foreslås det at Kirkerådet gjør vedtak knyttet til det videre arbeidet med disse få anbefalingene.

Forslag til vedtak

Utover øvrige anbefalinger som har fått støtte i høringen etter trosopplæringsutvalgets rapport, ber Kirkerådet om at følgende legges til grunn for arbeidet med revidering av «Gud gir – vi deler: plan for trosopplæring i Den norske kirke»:

- 1) Målgruppen for kirkelig undervisning og læring omfatter alle døpte og alle interesserte, og en ny overordnet del legger livslang læring til grunn og omfatter både barn, unge og voksne.
- 2) Dagens ordning med trosopplæring bør inngå i en helhet og sammenheng med Den norske kirkes undervisningsfelt og derfor benevnes som «Kirkelig undervisning og læring».
- 3) Det utarbeides et helhetlig, overordnet planverk for kirkelig undervisning og læring med utgangspunkt i eksisterende plan for trosopplæring, samt rammeplaner for ulike målgrupper.
- 4) Det utarbeides følgende rammeplaner:
  - 0-5 år
  - 6-12 år
  - 13-19 år
  - Konfirmasjonstiden
  - Voksne
- 5) Kirkeårets syklus med tilhørende salmer og andre kirkemusikalske og kulturelle uttrykk er en naturlig ramme for kirkelige undervisnings og læringstilbud. Det bør likevel utøves faglig og lokalt skjønn om hvilke bibeltekster som brukes i aktiviteter som følger en plan for kirkelig undervisning og læring.
- 6) Tiden etter skoletid bør i større grad benyttes til opplegg for barn i både SFO-alderen og andre aldersgrupper, men må vurderes ut fra lokale ressurser og forhold.

Saksorientering

Bakgrunn

I sak KR 28/20 vedtok Kirkerådet å oppnevne et utvalg som skulle evaluere satsingen på trosopplæringen i Den norske kirke. Utvalget overleverte sin rapport ["Helhet, integrering og sammenheng i kirkelig undervisning og læring"](#) der de redegjør for sine vurderinger og anbefalinger for det videre arbeidet med trosopplæring i Den norske kirke. Utvalgets hovedanbefaling er at satsingen videreføres og videreutvikles på bakgrunn av erfaringene og kompetansen som er opparbeidet gjennom reformen.

Kirkerådet vedtok på i sak KR 06/22 å sende noen av anbefalingene på høring for å få innspill til arbeidet med revisjon av [plan for trosopplæring](#) og justering av organisering og rammer. Et utvalg av rapportens anbefalinger ble sendt på høring 1. mars 2022, mens andre anbefalinger utredes videre eller følges opp i Kirkerådets arbeid med kommende Kirkemøtesaker eller oppfølging av allerede vedtatte premisser. Høringsoppsummeringen ligger vedlagt. Forslag til revidert plan planlegges behandlet av Kirkerådet i februar 2023, før høring og behandling i Kirkerådet, Bispemøtet, Kirkerådet og endelig Kirkemøtet 2024.

En rekke anbefalinger blir støttet i høringen og legges derfor til grunn for det videre arbeidet med revidering av plan uten behandling i Kirkerådet på det nåværende tidspunkt. Blant dette er at tidsavgrensede breddetiltak og kontinuerlig arbeid bør bygges ned, og at samarbeidet med barne- og ungdomsorganisasjoner må styrkes. I det videre arbeidet med planen vil det også være sentralt at ansatte finansiert av trosopplæringen må kunne bruke tid på samarbeid med skole og barnehage, selv om dette skjer i rammen av skolen og barnehagens læreplaner, og ikke i rammen av kirkens plan for trosopplæring. Et annet forhold som får klar støtte i høringen, er at arbeidet med digitale, pedagogiske ressurser bør styrkes både på lokalt og sentralt nivå og må ses i sammenheng med Den norske kirkes digitale satsing. I den vedlagte høringsoppsummeringen presenteres flere anbefalinger som får god støtte i høringen.

Heller ikke organisatoriske forhold er berørt i denne saken. Utvalget anbefalte blant annet at «Det bør være en stillingsandel på minimum 50 % for å forhindre at det blir for mange små stillinger som arbeider med kirkelig undervisning og læring», og 69,1 % av høringsinstansene er enige i utvalgets anbefaling. Det vil også være sentralt å skape incitament for samarbeid, slik at enhetene som skal utforme arbeidet lokalt ikke blir for små. Det videre arbeidet med de organisatoriske rammene må samtidig sees i sammenheng med saken om kirkelig organisering samt arbeidet med tilskuddsforvaltning i Den norske kirke.

For å kunne jobbe videre med forslag til revidert plan, legges noen av anbefalingene nå fram for behandling i Kirkerådet. Disse gjenspeiles i forslag til vedtak ovenfor:

Målgruppe

Utvalgets anbefaling og høringspunkt 4.1:

Målgruppen for kirkelig undervisning og læring bør omfatte alle døpte og alle interesserte.

Endringen i målgruppe fra alle døpte til alle døpte og interesserte, har betydning for helheten i en revidert plan for trosopplæring. Derfor legges denne endringen nå fram for rådet før det videre arbeidet med planen.

Et klart flertall av høringsinstansene gir tilslutning til utvalgets anbefaling om at målgruppen for kirkelig undervisning og læring skal være både døpte og interesserte, og både barn, unge og voksne. I lys av utvalgets anbefaling om helhet, integrering og sammenheng på det kirkelige undervisnings- og læringsfeltet, er dette en naturlig endring fra dagens målgruppe: alle døpte mellom 0 og 18 år. Stadig færre kirkemedlemmer døper barna sine, og Den norske kirke vil i årene som kommer møte flere barn, unge og voksne som ikke er døpt, men som likevel bør inviteres til tilbud knyttet til kirkelig undervisning og læring.

I strategi for Den norske kirke 2022-2029, vedtok Kirkemøtet at «Den norske kirke er en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke». Selv om mye av den

kirkelige undervisningen og læringen fortsatt vil skje med henblikk på dåp, enten før eller etter, så vil det i utarbeidelsen av en revidert plan på dette feltet være naturlig at kirken ikke bare skal søke å nå de døpte, men alle interesserte. Dette reflekterer dels dagens praksis i trosopplæringen, der alle som ønsker det kan delta. Samtidig kan Den norske kirke jobbe mer utadrettet i møte med bredden av barn og unge.

På bakgrunn av dette foreslås det å følge utvalgets anbefaling.

Benevnelse

Utvalgets anbefaling og høringspunkt 3.1:

Dagens ordning med trosopplæring bør inngå i en helhet og sammenheng med Den norske kirkes undervisningsfelt og benevnes som «Kirkelig undervisning og læring».

Endringen i benevnelse har vakt mye engasjement i høringen, og tilbakemeldingene er delt. Derfor legges denne endringen nå fram for rådet før det videre arbeidet med planen. Det er samlet sett et klart flertall for å gå bort fra dagens benevnelse «trosopplæring», men det er ikke et flertall for utvalgets forslag om benevnelse.

Utvalget har drøftet benevnelsen på undervisningsfeltet i kirken grundig og forsøkt å finne et begrep som blant annet skal kommunisere både internt og eksternt, være dekkende for innhold og oppgaver, og som skal favne et læringssyn som innebærer både dannelsesprosesser, læring, sosialisering, deltagelse, formidling og medvirkning. Utvalgets forslag «Kirkelig undervisning og læring» er en benevnelse kjent fra skolekonteksten. Begrepene «undervisning» og «læring» brukt sammen, understreker at læringssituasjoner ikke kun skal dreie seg om formidling og lærerstyrte aktiviteter, men også læring gjennom deltagelse og deltagermedvirkning. Slik sett er det et innholdsmessig dekkende begrep. Samtidig gir begrepet sterke assosiasjoner til skolen, noe som kan virke uheldig i møte med barn og unge som trenger andre arenaer enn den «skolske». Kirken og skolen har hvert sitt oppdrag og bør nærme seg disse oppdragene på ulike måter. I kirkens undervisning og læring, vektlegges også aspekter som trospraksiser, medvandring og fellesskap i troen på den treenige Gud.

Flere av høringsinstansene opplever den foreslåtte benevnelsen «kirkelig undervisning og læring» som et tungt begrep. Samtidig er det ikke kommet et bedre alternativ gjennom høringen. Når plan for trosopplæring skal revideres, er det viktig å tenke over begrepets meningsinnhold dersom målgruppen endres slik det er bred støtte for i høringen. I arbeidet med benevnelsen bør man derfor se til begrepsbruken i de andre kirkefaglige planene for diakoni og kirkemusikk, hvor planene benevnes i henhold til fagfeltet den gjelder for. Det samme bør også gjelde for det kirkelige undervisnings- og læringsfeltet. Slik som ordet «diakoni» eller «kirkemusikk» ikke nødvendigvis brukes når man inviterer til eldretreff, sorggrupper, korvirksomhet eller konserter, vil man heller ikke invitere til «kirkelig undervisning og læring», men heller til 4-års bok, Lys våken, tweens-klubb eller

lederkurs. Ved en eventuell ny benevnelse må det jobbes med hvordan feltet omtales og kommuniseres. Utvalget er tydelige på at dagens ordning med trosopplæring skal inngå i en helhet og sammenheng med Den norske kirkes undervisningsfelt. For å nå målet om helhet, sammenheng og integrering, vil «kirkelig undervisning og læring» være et mer dekkende begrep i arbeidet med en plan som skal gjelde alle aldre, og både døpte og interesserte.

På bakgrunn av dette foreslås det å følge utvalgets anbefaling.

Overordnet plan og rammeplaner for målgrupper

Utvalgets anbefaling og høringspunkt 5.1:

Det bør utarbeides et helhetlig, overordnet planverk for kirkelig undervisning og læring som omfatter en revidert og mer eksplisitt grunnlagstenkning og verdigrunnlag, samt rammeplaner for ulike målgrupper.

Endringen i struktur har stor betydning for det videre arbeidet med planen. Derfor legges denne endringen nå fram for rådet før det videre arbeidet med planen.

Et stort flertall av høringsinstansene ønsker en overordnet plan samt rammeplaner for ulike målgrupper. Med rammeplan menes ikke en detaljert plan, men en plan som angir hovedtrekkene i hva de enkelte målgruppene skal lære. Utvalgets rapport omtaler rammeplaner som «læreplaner i ikke-obligatoriske institusjoner (...) som ikke angir læringsutbyttebeskrivelser som i skolens læreplaner, men gir likevel både rammer og systematikk for den pedagogiske virksomheten og beskriver forventet innhold og oppgaver.» Slik åpner bruk av rammeplaner for stor lokal frihet. Utvalget anbefaler at plan for undervisningsfeltet i kirken befinner seg på det samme overordnede nivå som plan for diakoni, samt følger den generelle tendensen i samfunnet ellers der planverk utformes på et overordnet nivå uten detaljstyring. Den nåværende plan for trosopplæring inneholder allerede mange av de elementene trosopplæringsutvalget mener er viktig å ha med i den reviderte planen. Utvalget peker selv på at «Gud gir - vi deler» har status som en rammeplan, men anbefaler å styrke enkelte perspektiver, blant annet bærekraft, klima og miljø. Nye rammeplaner på feltet bør derfor romme både dagens behov og samtidig kunne favne endringer som skjer i både kirke og samfunn.

På bakgrunn av høringen foreslås det å utarbeide et helhetlig, overordnet planverk for kirkelig undervisning og læring. Planverkets overordnede del med eksplisitt grunnlagstenkning og verdigrunnlag utformes med utgangspunkt i og som revisjon av den eksisterende planen «Gud gir – vi deler» og bør befinne seg på et tilsvarende overordnet nivå slik som «Plan for diakoni». Revisjonen må skje i lys av samfunnsutvikling og kunnskap fra nyere pedagogisk og teologisk forskning, samt innspill fra målgruppen og fagpersoner.

Videre utarbeides det rammeplaner og tilhørende planverktøy for ulike målgrupper med særlig vekt på undervisnings- og læringsaktiviteter for barn og unge som en

videreføring av trosopplæringsreformen. Det lokale arbeidet for barn og unge sees i større grad i sammenheng, samtidig som intensjonen om kvantitativ og kvalitativ bredde opprettholdes. Planer for samarbeid med skole, barnehage og tilsvarende bør utarbeides ut fra lokale forutsetninger og i samarbeid med den aktuelle institusjonen/aktøren. Ressurser til lokalt arbeid med planen legges i Ressursbanken.

På bakgrunn av dette foreslås det å følge utvalgets anbefaling.

Aldersinndeling på rammeplaner

Utvalgets anbefaling til høringspunkt 5.3: I det helhetlige, overordnede planverket bør det utarbeides rammeplaner for henholdsvis barn 0–14 år; konfirmasjonstiden; ungdom 15–19 år; voksne.

Aldersinndelingen har stor betydning for det videre arbeidet med planen. Derfor legges denne endringen nå fram for rådet før det videre arbeidet med planen.

Det er flertall for utvalgets anbefaling om at undervisningsfeltet bør omfatte alle aldre, og at inndelingen skal være slik utvalget har foreslått. Samtidig har nesten en tredjedel av respondentene kommet med andre innspill.

Flere bemerker at aldersgruppen 0–14 er en for vid gruppe, og flere foreslår en aldersinndeling som følger skoleløpet. Utvalget begrunner den foreslåtte aldersinndelingen for før-konfirmasjonsalderen med at det «finnes allerede en plan for barn 0-14 år i dagens Trosopplæringsplan». Dette er kun delvis riktig.

Trosopplæringsplanen «Gud gir - vi deler» har følgende inndeling i kap. 4:

- De første leveårene (0-5 år)
- Barndomsårene (6-12 år)
- Ungdomsårene (13-18 år)

Aldersinndelingen i rammeplanene bør fungere som gode verktøy for menighetene i arbeidet med utformingen av lokale planer. Da kan det argumenteres for at den bør reflektere aldersinndelingen ellers i samfunnet. Dette vil lette muligheten til å se kirkens opplæring og annen opplæring i sammenheng. Om man skal bygge ned det kunstige skillet mellom breddetiltak og kontinuerlige tiltak, samt satse mer på samarbeid med barnehage, skole og SFO, vil det å følge veletablerte og kjente aldersgrenser være forenklende for samkjøring av planer og aktiviteter. Det kan også være krevende å etablere en begrepsbruk som ikke er forankret i samfunnets generelle forståelse av aldersinndelinger og aldersbenevnelser. Eksempelvis vil det være vanskelig å omtale en 14-åring som et barn, når den allmenne oppfatningen er at denne alderen hører til ungdomsfasen. Av pedagogiske og praktiske hensyn foreslås det derfor å dele barn og unge inn i flere underkategorier enn det utvalget har foreslått.

De fleste menigheter har egen plan for konfirmasjonstiden. Konfirmasjonstiden blir også omtalt i eget kapittel i «Gud gir – vi deler». Derfor er en egen rammeplan for konfirmasjonstiden langt på vei i tråd med den allerede eksisterende praksis.

Konfirmasjonstiden bør ha særskilt fokus og egen rammeplan. Samtidig er den en del av ungdomstiden og bør derfor inngå i en større helhet og stå i sammenheng med aldersfasene før og etter. Utvalget foreslår at ungdomsfasen avsluttes ved 19 år, noe som kan være mer logisk med tanke på alderen for de fleste avgangselevne fra videregående skole.

Det helt nye i utvalgets anbefaling er forslaget om en egen rammeplan for voksne med utgangspunkt i tanken om livslang læring. Det er ønskelig å ha tilbud om kirkelig undervisnings- og læringsaktiviteter for alle aldre, og dermed en egen rammeplan for voksne. Samtidig kan man ikke forvente at alle voksne har anledning til eller interesse for å delta i slike aktiviteter, eller at alle menigheter har ressurser til et variert og bredt spekter av undervisningstilbud. Rammeplan for voksne bør være på svært overordnet nivå med stort rom for tilpasning ut fra lokale forutsetninger.

På bakgrunn av dette foreslås det at rammeplanene får følgende inndeling:

- småbarnsalderen/førskolealderen (0-5)
- barneskolealderen (6–12 år)
- ungdomsfasen (13-19 år) med særskilt utvidet rammeplan for konfirmanter
- egen rammeplan for voksne

Kirkeår og kjernetekster

Utvalgets anbefaling og høringspunkt 5.4:

I stedet for kjernetekster bør undervisningsaktiviteter følge kirkeårssyklusen og ta utgangspunkt i kirkeårets tekster, tilhørende salmer og andre kirkemusikalske og -kulturelle uttrykk.

Valget om å følge kirkeårssyklusen tettere har stor betydning for det videre arbeidet med planen. Forslaget til vedtak går her også imot et knapt flertall i høringen. Derfor legges denne endringen nå fram for rådet før det videre arbeidet med planen.

Et knapt flertall av høringsinstansene gir sin tilslutning til utvalgets anbefaling. Både fagmiljøene og lokalmenighetene som argumenterer mot å følge kirkeårets tekster tett, mener at det vil innsnevre fleksibilitet, lokal tilpasning og det pedagogiske handlingsrommet i møte med bestemte aldersgrupper. Eksempelvis er de fleste aktivitetene både for barn, ungdom og voksne vanskelig å gjennomføre i høytidene og i skolens ferier. Dermed går man glipp av mange sentrale bibelske tekster om man skal følge kommende søndags tekst. I tillegg er tilgang på ansatte-ressurser ut fra fellesrådets størrelse og antall menigheter og kirkebygg ofte styrende for hva man kan få til lokalt. Om man ønsker å følge utvalgets anbefaling om bredde og sammenheng, der også kontinuerlige tiltak og samarbeid med barnehage, skole og SFO ønskes velkommen, bør man ta utgangspunkt i de eksterne aktørenes behov og deres rammeplaner. Dette vil med stor sannsynlighet innebære at man må avvike fra kirkeårets tekster.

Samtidig er det viktig å understreke at kirkeårssyklusen er en naturlig puls i menighetslivet. Kirkeårets tekster, tilhørende salmer og andre kirkemusikalske og kulturelle uttrykk utgjør en skatt og felles kulturarv som barn, unge og voksne får ta del i når de møter kirken i ulike sammenhenger. Derfor er ulike faglige innfallsvinkler i vurderingen av hvilke tekster som skal brukes, en styrke. Bruk av tekster bør tilpasses målgruppen, men man bør etterstrebe mangfold og variasjon i valg av bibeltekster. Her er det viktig at ressursbanken inneholder et bredt tilfang av opplegg knyttet til bruk av bibeltekstene som belyser og utdyper de forskjellige temaene i rammeplanene. Det må derfor utøves faglig og lokalt skjønn om det skal brukes kirkeårets tekster, andre bibeltekster eller en kombinasjon av disse i aktiviteter som følger en plan for kirkelig undervisning og læring. Det bør avklares i forbindelse med utarbeidelse av lokal plan, hvordan man kan sikre at barn, ungdom og voksne møter bredde og mangfold i bibelske tekster gjennom hele kirkeåret.

På bakgrunn av dette foreslås det å legge til grunn for det videre arbeidet at Kirkeårets syklus med tilhørende salmer og andre kirkemusikalske og kulturelle uttrykk er en naturlig ramme for kirkelige undervisnings og læringstilbud, samtidig som det bør utøves faglig og lokalt skjønn om hvilke bibeltekster som brukes i aktiviteter.

SFO-tiden

Utvalgets anbefaling og høringspunkt 11.1:

Det bør satses mer på skolefritidstilbud i regi av Den norske kirke og med utgangspunkt i rammeplan for SFO.

Økt satsing på tiden etter skoletid har betydning for planen som helhet. Derfor legges denne endringen nå fram for rådet før det videre arbeidet med planen.

Høringsinstansene som er positive til anbefalingen, poengterer at det mange steder allerede finnes fungerende opplegg etter skoletid både for barn i SFO alderen, men også for eldre elever, for eksempel, 5.-7. trinn og konfirmanter. Det understrekes at tiden rett etter skolen er en egnet tid for å møte barn og unge fordi det ikke går på bekostning av andre aktiviteter i familien, og fordi mange barn og unge kan ha glede av fellesskap på denne tiden av dagen. Her vil det samtidig være store lokale forskjeller på hva som er mulig å få til. Selv om tilbud i SFO-tiden, i samarbeid med SFO eller som uavhengig tilbud, vil fungerte fint et sted, vil det andre steder være vanskelig å gjennomføre grunnet geografiske avstander eller mangel på ressurser. Flere er også redd for at økt satsing på SFO vil ta vekk ressurser fra breddetiltakene.

En satsing på tiden etter skoletid må vurderes ut fra lokale forhold og ansees som én av mange arbeidsmåter for å oppfylle intensjonene og målene i rammeplanen. Om opplegget skal utarbeides med utgangspunkt i rammeplan for SFO, bør det avklares hva det betyr i praksis at aktivitetene ikke må være ekskluderende for enkeltbarn, både for de som deltar i SFO-opplegget og de som ikke benytter seg av det til vanlig. Aktiviteter som kan sidestilles med dagens trosopplæringsaktiviteter er dermed

mindre aktuelle, mens kulturelle tilbud i kirkens regi og diakonale tilbud kan passe inn og berike tilbudet i SFO-tiden og letter ta utgangspunkt i rammeplan for SFO.

På bakgrunn av dette, foreslås det å legge til grunn at tiden etter skoletid i større grad bør benyttes til opplegg for barn i både SFO-alderen og andre aldersgrupper, men må vurderes ut fra lokale ressurser og forhold.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Arbeidet med revisjon av plan for trosopplæring skjer innenfor gjeldende stillinger i Kirkerådets sekretariat. Innenfor disse stillingene vil det være et omfattende arbeid med å utarbeide forslag til revidert Plan for trosopplæring gjennom resten av 2022.